

בעינין.

הא ליתא:

כי דילמא שאני הכא, שאין התחתונה אוסרת על העליונה, דכיון דלזה [לתחתונה] בזריקה [תיתי משמע: זריקת גובה זריקת הפלגה], וגם שלשול לתוך הים, שהן שלש כוחות.

ולזה [לעליונה] בשלשול לחודיה.

כמו לזה בזריקה ולזה בפתח דמי, דיהבינן לה לזה שבפתח, דהיינו — בגוונא דידן — לעליונה.

אלא מהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב, נדע שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר:

שני בתים של שני בני אדם, ושלש חורבות שפרוצות מחיצותיהן זו לזו ביניהן, [ואין בחורבות דיוויין מלבד שימוש בני הבתים בהם, אך אינם פתוחים להם בפתח]:

זה בעל הבית האחד משתמש בסמוך שלו [בחורבה הסמוכה לו] על ידי זריקה מחלון שלו הפתוח לחורבה הסמוכה לו. וזה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה, ואין זה אוסר על זה אף שהחורבות פרוצות זו לזו, כיון דשימוש כל אחד בחורבה שאינה סמוכה לו הוא על ידי אויר ארבעה.

אבל בחורבה שאינה סמוכה לו לא ישתמש בשבת דרך זריקה, כיון שחבירו משתמש שם בנוח על ידי שלשול.

פג-ב והאמצעי [החורבה האמצעית] ששניהם משתמשים בה דרך אויר, אסור, ולקמן מפרש לה להך סיפא. [ראה ציור]

הרי חזינן, שאין אוסר בן הבית על חבירו בחורבה שאינה סמוכה לו, כיון דתשמישו שם הוא דרך אויר [גאון יעקב. וריטב"א פירש ההוכחה באופן אחר].

יתיב רב ברונא וקאמר להא שמעתא דשני בתים ושלש חורבות, משמיה דרב.

אמר ליה רבי אלעזר בר בי רב, דהוה קסבר דטעמא דהתיר רב בחורבות הסמוכות ואסר באמצעי, הוא משום דכל חורבה הוה לבית הסמוך לה תשמישו בשלשול, ולבית הרחוק הימנה תשמישו בזריקת הפלגה ובשלשול, ונותנין כל חורבה לבית הסמוך לה, כיון שתשמישו שם הוא בנחת יותר מלחבירו.

ובאמצע, ששניהם משתמשים בשוה, שניהם אסורים.

ומשום דהוה קסבר רבי אלעזר דאי אפשר לפרש דטעמיה דרב הוא משום שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר, וכדאמרן.

דאם כן, באמצעי לישתרו שניהם, שהרי משתמשים בה דרך אויר [וכדאמרינן בבור שבין שתי חצירות].

ומדקאמר רב דבאמצעי אסור, שמע מינה דקסבר רב, אדם אוסר דרך אויר.

ועל כרחך טעמא דחורבות הסמוכות מותרות, הוא משום דלזה הוא בנחת טפי מלחבירו.

ולפיכך תמה ליה רבי אלעזר לרב ברונא: וכי אמר רב הכי [וכדמפרש ואזיל מאי קשיא ליה לפום הך פירושא]!?

אמר ליה רב ברונא: אי?

אמר ליה רבי אלעזר: **אחוי לי אושפיזיה** [הראני היכן אכסניתו של רב], שאלך ואשאלנו!

אחוי ליה רב ברונא לרבי אלעזר, אושפיזיה דרב!

אתא רבי אלעזר לקמיה דרב לאכסניתו, **אמר ליה: וכי אמר מר הכי?!**

אמר ליה רב: אין!

אמר ותמה ליה רבי אלעזר לרב: והא מר הוא דאמר [לעיל]: דהיכא דלזה בשלשול ולזה בזריקה לגובה עשרה, אף דודאי נוח יותר התשמיש לזה שבשלשול, לא יהבינן ליה **ושניהן אפורין**, ומשום דסוף סוף לשניהם התשמיש בקשה, ואין נותנין לזה יותר מלזה אלא היכא דלזה בפתח גמור ולזה בקשה.

וכיון שכן, אמאי יהבת החורבה לזה שסמוך לה — שמשמש בה בקשה דרך שלשול — ואף שלו הוא נוח מלחבירו?!

אמר ליה רב: טעמא דידי שנותנין כל חורבה לבית הסמוך לה, אינו כדקאמרת.

אלא משום הכי נותנין אותה לו, כיון שחבירו משמש בה דרך אויר ואין אדם אוסר על חבירו דרך אויר.

אלא דהוקשה לך — כדאמרן — דאי הכי אמאי אמצעי אסור, נתיר לשניהם להשתמש בו, כיון דתשמישן דרך אויר?!

אימא לך: **מי סברת דמיירי דקיימי** [שעומדות] שלשת החורבה **כשורה**, והאמצעית רחוקה ומופלגת טובא מכל בית?!

לא בהכי מיירי, אלא **דקיימי** שלשתן **כחצובה** [צורת סגול], והחורבה שבראש החצובה אורכה כאורך שתי החורבות שמתחתיה, וסמוכה הן לבית זה והן לבית זה, ולפיכך "האמצעי אסור", שהרי שני הבתים משתמשין בה בשלשול.⁽¹⁹⁾ [ראה ציור]

והשתא הדרינן לדשמואל דסבר כבור שבין שתי חצירות, שאדם אוסר על חבירו דרך אויר להצריך תיקון כל שהוא, ותמהינן עלה:

אמר ליה רב פפא לרבא: לימא שמואל לית ליה דרב דימי דמוכח מיניה שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר.

דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: מקום העומד בין רשות היחיד לרשות הרבים, שאין בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, מקום פטור הוא.

ולפיכך: **מותר לבני רשות הרבים ולבני**

משתמש בה אלא דרך החלוקן] שיהא אסור משום פרוץ".

עוד הוקשה לרש"י: מאי שנא, דבחורבה העומדת בראש החצובה אוסרין הם זה על זה בכל החורבה, אף דרק בחלקה [הסמוך לבית], משתמש בן הבית הסמוך בשלשול, ואילו בשאר החורבה משתמש הוא בזריקה דרך אויר. ואילו

19. והוקשה לרש"י: סוף סוף הרי שתי החורבות פרוצות למקום האסור — שהיא החורבה השלישית — וליתסרו אף הן, כדין "רשות שנפרצה במלואה למקום האסור לה", או כדין שתי חצירות שנפרצו זו לזו?!

ותירץ רש"י: "לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור [דהיינו בחורבה הסמוכה שאין

ציור

והא איתמר: שני בתים של אדם אחד משני צדי רשות הרבים:

רבה בר רב הונא אמר רב: אסור לזרוק מזה לזה דרך רשות הרבים, ואפילו למעלה מעשרה טפחים מקרקעיתו, ואף שלמעלה מעשרה טפחים מקום פטור הוא, אסור!

וקא סלקא דעתין, דלפיכך אסור, כיון דמשתמשין בני רשות הרבים באותו אויר לפעמים, נעשה אותו אויר כחצר המשותפת, ולפיכך אסור להוציא מן הבית לאותו אויר [ריטב"א].

ושמואל אמר: מותר לזרוק מזה לזה.

והשתא תיקשי: הא לרב גופיה תשמיש אויר לאו תשמיש הוא, ואמאי אוסרין בני רשות הרבים?!

אמר משני ליה רבא לרבינא: לאו מי אוקימנא לפלוגתייהו דרב ושמואל, דמיירי כגון דמדלי [גבוה] בית חד, ומתתי [נמוך] בית חד. [דאה ציור]

וסבירא ליה לרב, שאסור לזרוק אפילו מן הגבוה לנמוך שמא יזרוק מן הבית הנמוך

רשות היחיד לכתף עליו [לתקן משאם עליו], ובלבד שלא יחליפו מרשות היחיד לרשות הרבים, [ואפילו הניחוהו באמצע במקום פטור, וכדלעיל דף עז א].

הרי חזינן, דאין בני רשות הרבים עושין אותו מקום כרשות משותפת לאסור על בני רשות היחיד להוציא מביתם לאותו מקום. כיון דהתשמיש אינו אלא על גבי מקום פחות מארבעה, הרי הוא תשמיש גרוע, וכתשמיש אויר חשוב, ואינו אוסר [ריטב"א], ודלא כשמואל דבעי תיקון כל שהוא. (20)

ומשנינן: התם — במימרא דרבי יוחנן — הא מיירי ברשויות דאורייתא [רשות היחיד ורשות הרבים].

אבל הכא — גבי בור שבין שתי חצירות — רשויות דרבנן הן, שהרי שתיהן רשות היחיד, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ואסרו אפילו בתשמיש דרך אויר, והצריכו תיקון כל שהוא.

והשתא הדרינן לדרב, דסבר: אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר כלל, ותמהינן עלה:

אמר ליה רבינא לרבא: מי אמר רב הכי?!

מבוי שבין שתי החצירות, אין משתמשין כלל אלא כדי לדלות מן הבור, ותשמיש זה הא הוי לכל אחד דרך אויר, ולפיכך אין אוסרין זה על זה.

20. והוסיף בגאון יעקב ביאור: שאין לחלק בין תשמיש "דרך אויר", למקום פחות מארבעה שכל התשמיש שבו "תשמיש אויר" הוא. כיון שאם תימצי לומר שתשמיש אויר אינו תשמיש

גבי בור שבין שתי חצירות אין אוסרין בני החצירות זה על זה, אף דבאותו מבוי קטן שבין החצירות, משתמש כל אחד בחלק המבוי הסמוך לו בשלשול, ורק בבור העומד באמצע המבוי משתמשין שניהם בזריקה דרך אויר, ומאי שנא הא מהא?!

ותירץ רש"י: דחורבה שמשתמשין בה בפועל גם תשמיש של שלשול — אף שאינו אלא בחלק מן החורבה — אסרי אהדדי. אבל באותו

לבית הגבוה, וזימנין דמגנדר שיתגלגל ונפיל, שלא יגיע לגבוה אלא יפול לרשות הרבים, ואתי לאיתויי מרשות הרבים לרשות היחיד, ועבר אאיסורא דאורייתא.

והשתא לא תיקשי לרב מידי, דמטעמא אחרינא אסר לה. (21)

מתניתין:

עירובי חצירות — נותנין אותו בבית שבחצר.

אבל הנותן את עירובו — שעירבו בו את החצר — בבית שער [בית שנכנסין דרכו לחצר], אכפדרה [פרוודור שלפני הבתים], ומרפסת [עליות פתוחות לה, וכולם עולים אליה בסולם מדרגות, ועוברים דרכה אל עליותיהם] — אינו עירוב, כיון שאינו מקום הראוי לדירה, מפני הנכנסים והיוצאים.

והדר שם [בשלת המקומות האלו] — אינו אוסר עליו [על בעל החצר] לטלטל, ואינו צריך להשתתף בעירוב החצר. כיון שאין דירת האדם שם נחשבת דירה.

הנותן את עירובו — שעירבו בו את החצר — בבית התבן, ובית הבקר, ובית העצים ובית האוצרות — הרי זה עירוב. (22)

והדר שם, שהשאל בעל הבית בית התבן שלו — או את שאר המקומות הנזכרים — לאדם אחר [ואין בו תבן] — גאון יעקב, וראה תוספות] כדי לדור שם — הרי זה אוסר [עליו, על בעל החצר], עד שיערב עמו, כיון שביתו פתוח לחצר. (23)

רבי יהודה אומר: אם יש שם — בבית התבן או בכל בית מושאל [מאירי, וראה שפת אמת] — "תפיסת יד" של בעל הבית, שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה, שנותן שם כליו להצניע, אינו אוסר הדייר עליו, על הדר בחצר, לפי שמכח תפיסת ידו של בעל הבית בביתו המושכר הרי "כל רשותא דחצר — דידיה דבעל הבית הוא, כאילו דר עמו בבית" [רש"י].

ולכן, אם בעל הבית איננו כאן בשבת הוא אינו אוסר וגם דיירו אינו אוסר.

גמרא:

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת:

22. ואפילו אין שם תבן, כיון שהוא מקום הראוי לדירה, תוספות. וכוונתם, דאין הטעם משום דהחזקת תבן בבית כדירה היא, אלא משום דהבית חזי לדירה.

23. וכתב רבינו יהונתן: שבית העשוי לתבן עשוי מענפי אילנות ומקנים, ואינו בית של קבע, ואפילו הכי בית מיקרי לכל דבר, ומי שאוכל שם אוסר על בני חצר, והיינו חידושא דמתניתין.

לאסור, נמצא שבאור הסמוך לחצר אינו אוסר, שהרי משתמש בו תשמיש אור, והאיך יאסור להלאה מחצירו, דהיינו בבור גופיה.

21. ומשמאל דמתיר התם לגמרי — ואפילו בלי תיקון כל שהוא — לא תיקשי ליחסר משום דהוי חצר המשותפת על ידי תשמיש אור, שאסור לשמואל גופיה.

הא לא תיקשי, דהא אמרינן לעיל, דברשויות דאורייתא לא אמר שמואל — רש"י.

כל מקום שאמרו חכמים: הדר שם אינו אוסר, כגון הני דמתניתין — הנותן את עירובו שם אינו עירוב.

הוין מבית שער של חצר דיחיד, שאף שהדר בבית שער אינו אוסר על בעל החצר [תוספות הרא"ש], הנותן את עירובו שם, כגון שמערב עם חצר אחרת, הוי עירוב.

וכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב חצירות, אף שהוא בחצר [וכגון הני דמתניתין], מכל מקום — מניחין בו את הפת של שיתוף מבואות. היות שאין צורך שיהא השיתוף מונח בבית דירה, כשם שצריך בעירוב.

הוין מ"אוויר מבוי", שאין מניחין בו שיתוף, אלא צריך להניחו בחצר שבמבוי, או בבית שבמבוי.⁽²⁴⁾

ותמהינן: מאי קא משמע לך?

והא תנינא לה במשנתנו: הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו "עירוב".

ומשמע: עירוב חצירות הוא דלא הוי, הא שיתוף מבואות הוי.

ומשנינן: דין בית שער דיחיד שנותנין בו

עירוב, ודין אויר מבוי שאין נותנין בו שיתוף, הוא דאיצטריכא ליה לאשמועינן. דהני דיני לא תנן להו במתניתין.

תניא נמי הכי דמניחין בהם שיתוף, וכדאמרן.

דתניא: הנותן את עירובו בבית שער, אכסדרה, ומרפסת, ובחצר ובמבוי — הרי זה עירוב.

וקשיא עלה: והתנן במשנתנו אין זה עירוב!

ועל כרחק אימא בברייתא: הרי זה שיתוף.

הרי חזינן שאין צריך ליתן שיתוף בבית דירה.

והשתא תמהינן אגופה דברייתא, דקתני הנותן את עירובו "בחצר ובמבוי" הרי זה שיתוף:

והא שיתוף במבוי לא מינטר [משתמר], ואפילו לשיתוף לא מהני!?

ומשנינן: לא תימא "בחצר ובמבוי".

אלא אימא: הנותן את עירובו בחצר

הילכך לא דירה בעינן, אלא מקום המשתמר כגון חצר ["ויהיו כל החצירות כולן, כאילו תשמישן להיות אחד", רש"י סוכה דף ג ב].

ו"אוויר מבוי", דלאו מקום המשתמר הוא — לא מהני אפילו לשיתוף.

[וכעין זה מצינו חילוק מהאי טעמא, דמערבין החצירות בפת ולא ביין, ושיתוף יכול להעשות אף ביין, כיון של"דירה" בעינן פת. וכמבואר ברש"י לעיל דף עא ב].

24. וטעם החילוק בין עירובי חצירות לשותפי מבואות, שהעירוב משום דירה הוא [ומרש"י נראה דגרס כן בגמרא], שעל ידו מערב את כל הבתי דירה, כאילו כל בני הבתים דרין בבית שמניחין בו את העירוב. הילכך אם מקום ההנחה לא חזי לדירה, לא מצי להתיר.

אבל שיתוף מבואות לאו משום דירה הוא, "דהא בתים לא שייכי ביה אלא חצירות" [לשון רש"י, וראה גאון יעקב שתמה על זה].

שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב, ומשום דלאו מקום דירה הוא.

ואי סברת דעירובי חצירות בחצר דלאו בת דירה היא, גם בבית שער יכול ליתן?!

וכבר שנינן עלה: אימא בברייתא: הנותן עירובי חצירות — בבית שבחצר הזאת, ולאפוקי בית שבחצר אחרת. וקתני "בחצר", לומר: שצריך ליתנו בבית שבאותה חצר שמעריבים אותה.

וכן שתופי מבואות — בחצר שבמבוי, ולאפוקי חצר שאינה פתוחה לו. והיינו דקתני "במבוי", לומר: בחצר של אותו מבוי ולא בחצר אחרת.

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: אם יש שם בבית התבן תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר:

ומפרשינן: היכי דמי תפיסת יד?

כגון, חצירו של בן בוניים [ב"ח], שהיה עשיר ומשאל בתים שבחצר לאחרים, והיו לו כלים בכלן, שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה.

כי אתא בן בונייס לקמיה דרבי [שהיה מתלמידיו, רש"י גיטין דף נט א] אמר להו רבי [שהיה מכבד עשירים, כדלקמן]: פנו לו מקום חשוב, כראוי לעשיר בן שיש לו מאה מנה!

לאחריו, אתא איניש אחרינא שהיה נראה לרבי כעשיר יותר מבן בונייס, אמר להו רבי:

שבמבוי [והכונה: בחצר היוצאת למבוי שמשתפים אותו, ולא בחצר שאינה שייכת למבוי הזה]! (25)

אמר רב יהודה אמר שמואל [כבר נזכרה מימרא זו לעיל דף עג ב משמיה דרב]:

בני חבורה שהיו מסובין אצל אחד מבני החצר, שהזמינם לאכול משלו [תוספות דף עג:], וקדש עליהן היום ועדיין לא עירבו — הרי הפת שעל השלחן, שנתנה שם בעל הבית עבור כולם, ונחשב כאילו כבר זכו בה כולם [תוספות שם], סומכין עליה משום עירוב חצירות.

ואמרי לה, סומכין עליה משום שיתוף מבואות.

אמר רבא: ולא פליגי שמואל ו"אמרי לה".

כאן במסובין בבית, עלה אמרינן סומכין עליה משום "עירוב".

כאן במסובין בחצר — שאינה ראויה ליתן שם עירוב — ועלה אמרינן: סומכין עליה משום "שיתוף".

אמר ליה אבוי לרבה: תניא דמסייע לך דשתופי מבואות בחצר [גאון יעקב]:

דתניא: עירובי חצירות — בחצר. ושיתופי מבואות — במבוי.

והוינן בה: היכי אמרת "עירובי חצירות — בחצר"?

והתנן במשנתנו: הנותן את עירובו בבית

וכמו שכתבו התוספות דף עא ב, בביאור דברי רש"י.

25. והוא הדין דיכול ליתן שיתוף בבית שבחצר, כדמשמע מרש"י לעיל דף עג ב ד"ה מסובין.